

VI GER FASTIGHETER LIV

INNEHÅLL

Bravidas hållbarhetsredovisning 2016

– utdrag från årsredovisningen

BRAVIDA – HÅLLBARHET I PRAKTIKEN

Vi ger fastigheter liv

Bravida ger fastigheter liv – dygnet runt, året om. Vi är en heltäckande teknikpartner med verksamhet inom ett flertal teknikområden: el, värme & sanitet och ventilation, säkerhet, sprinkler, kyla, kraft och teknisk fastighetsdrift.

Efter varje installation eller service-uppdrag är vår ambition att fastigheter och anläggningar ska fungera lite bättre och vara mer energieffektiva. De som vistas där ska uppleva trygghet, hälsa och välmående. Vi skapar helt enkelt hållbarhet i praktiken.

TJÄNSTER

INSTALLATION

Ny- och ombyggnation av tekniska system i byggnader, anläggningar och infrastruktur.

SERVICE

Drift och underhåll samt mindre ombyggnationer av installationer i byggnader och anläggningar.

TEKNIKOMRÅDEN

EL

VÄRME & SANITET (VS)

VENTILATION

SÄKERHET

SPRINKLER

TEKNISK FASTIGHETSDRIFT

KRAFT

KYLA

INSTALLATIONER OCH SERVICE – EN DEL AV LÖSNINGEN

Vi befinner oss i en framtidsbransch. När energi- och miljöfrågor ökar i betydelse finns delar av lösningen i energisnåla installationer och regelbunden service.

Installationer står för en betydande del av energianvändningen i dagens samhälle. Varje dag förbrukas enorma mängder naturresurser för att bygga, underhålla, värma upp eller kyla ner fastigheter. Men det behöver inte vara så.

Det finns stora möjligheter att påverka energianvändningen i fastigheter, anläggningar och infrastruktur, exempelvis genom hållbart byggande, mer energieffektiva installationer och regelbundet underhåll. Vi hjälper våra kunder med just detta.

Genom att välja mer energieffektiv belysning och ventilation kan fastighetsägare spara både miljö och pengar. Regelbundet underhåll belönas med energibesparingar och lägre driftskostnader. I industrin kan man gå över till teknik som använder energin mer effektivt, till exempel i pumpar, fläktar och andra motorer. Bravida har den tekniska kompetensen som gör det möjligt.

Bravidas vision är att vara Nordens ledande leverantör av installations- och servicetjänster. Tillsammans med våra medarbetare, leverantörer och kunder vill vi visa vägen och skapa förutsättningar för långsiktigt hållbar utveckling och tillväxt i branschen.

Du håller nu i din hand ett utdrag ur Bravidas årsredovisning. Här kan du läsa om hur vi jobbar med hållbarhet inom koncernen.

Trevlig läsning!

Mattias Johansson, vd och koncernchef

VISSTE DU ATT...

- **Idag svarar produktion och transporter** av byggmaterial, tillsammans med drift och underhåll av existerande fastigheter, för 40 procent av världens energianvändning och 30 procent av de totala utsläppen av växthusgaser.
- **Om 40 år kommer det enligt prognoserna** att bo nästan tre miljoner fler människor i Norden samtidigt som urbaniseringen ökar, framför allt till de nordiska huvudstadsområdena. Det ställer stora krav på infrastruktur, fastighetsbestånd och energieffektivitet.
- **Det finns mycket kvar att göra** för att minska energiåtgången i byggnader. 2020 träder nya energikrav i kraft i EU. I dagsläget skulle 80 procent av alla myndighetsbyggnader i Sverige inte uppfylla kraven.

Källor: Nordiska Ministerrådet, Svenska Naturvårdsverket, United Nations Environment Programme

Ett hållbart företag

Hållbarhet är viktigt för Bravida. Vi har mer än 50 000 kunder och varje dag hjälper vi dem att bidra till ett hållbart samhälle. Men hållbarhetsfrågan är större än så. Den handlar om allt vi gör i vår vardag, hur vi bedriver vår verksamhet och hur vi samverkar med andra aktörer.

Bravida ska bedriva ett ansvarsfullt företagande och ha god hus-hållning med egna och andras resurser. Vårt hållbarhetsarbete avspeglar sig i hela verksamheten och vi arbetar ständigt för att ta nya steg mot bättre åtgärder, uppföljning och mätning inom hållbarhetsområdet. Sedan 2015 publicerar vi vår hållbarhetsrapportering och -uppföljning.

Eftersom vi vill arbeta fokuserat och uppnå tydliga resultat i vårt hållbarhetsarbete, har vi gjort en prioritering av våra väsentliga hållbarhetsfrågor. Tre områden är prioriterade: hållbar resursanvändning, god arbetsmiljö och god affärsetik.

► BRAVIDAS PRIORITERADE MÅL FÖR HÅLLBARHETSARBETET

HÅLLBAR RESURSANVÄNDNING

– Effektiv produktion och energieffektiva erbjudanden

Vi ska vara branschledande inom energi och miljö. Vi ska erbjuda våra kunder energi- och miljöeffektiva lösningar och samtidigt minska vår egen miljöbelastning.

Delmål

- Minskad intern resurs-åtgång: Drivmedelsrelaterade CO₂-utsläpp ska minska med 3% CO₂/km jämfört med föregående år.

GOD ARBETSMILJÖ

– Medarbetares säkerhet, fysisk och psykisk hälsa

Ingen medarbetare ska drabbas av fysisk eller psykisk ohälsa på grund av arbetet – en nollvision.

Delmål

- Arbetskadefrekvens* < 7
- Sjukfrånvaro < 4 %

*Antal olyckor som leder till minst en dags sjukfrånvaro per miljon arbetstimmar

GOD AFFÄRSETIK

– i relation till kunder, medarbetare och leverantörer

Alla våra affärsrelationer ska hanteras på ett ansvarsfullt och korrekt sätt.

Delmål

- Alla våra medarbetare och leverantörer ska följa vår uppförandekod som baseras på UN Global Compact.

Hållbarhetsarbete inom flera områden

Bravidas prioriterade mål inom hållbarhet är hållbar resursanvändning, god arbetsmiljö och god affärs-etik. Hållbarhetsarbetet är en del av den löpande verksamheten och sker inom flera områden.

Medarbetare och arbetsmiljö

Vår framgång som tjänsteföretag vilar på våra medarbetares kompetens – och på bra ledarskap. Vi vill erbjuda en stimulerande arbetsplats med säkra arbetsförhållanden och goda utvecklingsmöjligheter.

Arbetsätt

Vi arbetar alltid efter en strukturerad process när vi genomför våra projekt och uppdrag. På så sätt skapar vi kundnytta, lönsamhet och förutsättningar för att etablera en bra arbetsmiljö, samtidigt som vi är sparsamma med både egna och andras resurser.

Inköp och leverantörer

Inköp är en viktig del av vår verksamhet. Vi ställer samma krav på våra affärspartners som på oss själva när det gäller frågor som säkerhet, miljöpåverkan, mänskliga rättigheter, kvalitet och affäretik.

Energi- och resursanvändning

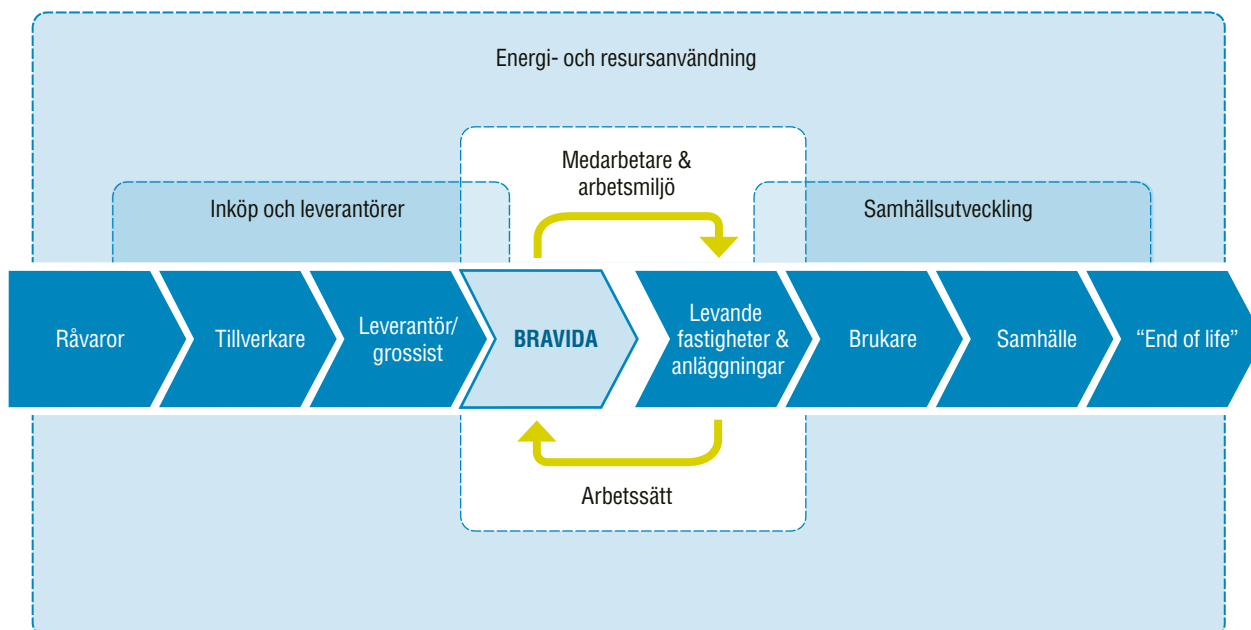
På Bravida har vi stora möjligheter att hjälpa våra kunder att spara energi i sina fastigheter och anläggningar. Samtidigt arbetar vi långsiktigt och systematiskt med att integrera energi- och miljötänk i vår egen verksamhet.

Samhällsutveckling

Bravida är med och utvecklar samhället, både som leverantör av installation och service och som en stor arbetsgivare. Vi vill erbjuda hållbara och trygga lösningar, lära upp framtidens installatörer, stödja forskning och bidra till branschens och samhällets utveckling.

Bravidas värdekedja och hållbarhetsområden

Den största delen av vårt hållbarhetsarbete fokuserar på att förbättra hållbarheten i vår egen och våra samarbetspartners verksamhet. Där det är möjligt vill vi även påverka fler delar av värdekedjan.

INTRESSENTDIALOG

Bravidas verksamhet påverkar och påverkas av en rad intressenter. Till dessa räknas främst kunder, medarbetare, leverantörer och ägare. Vi för en kontinuerlig dialog med dem för att förstå deras behov och förväntningar för att kunna utveckla Bravidas verksamhet.

Dialogen sker i daglig kontakt med kunder och leverantörer, kartläggningar kopplade till utvecklings- och förbättringsprojekt, investerarmöten och andra kanaler. Vi genomför också medarbetarsamtal och medarbetarundersökningar samt årliga kundnöjdhetsundersökningar.

2015 genomfördes en fördjupad intressentdialog med ett antal intressenter i Sverige, Norge och Danmark. Under 2016 har Bravida genomfört en väsentlighetsanalys för att prioritera vårt hållbarhetsarbete på kort och lång sikt.

ORGANISATION, STYRNING OCH UPPFÖLJNING AV HÅLLBARHETSARBETET

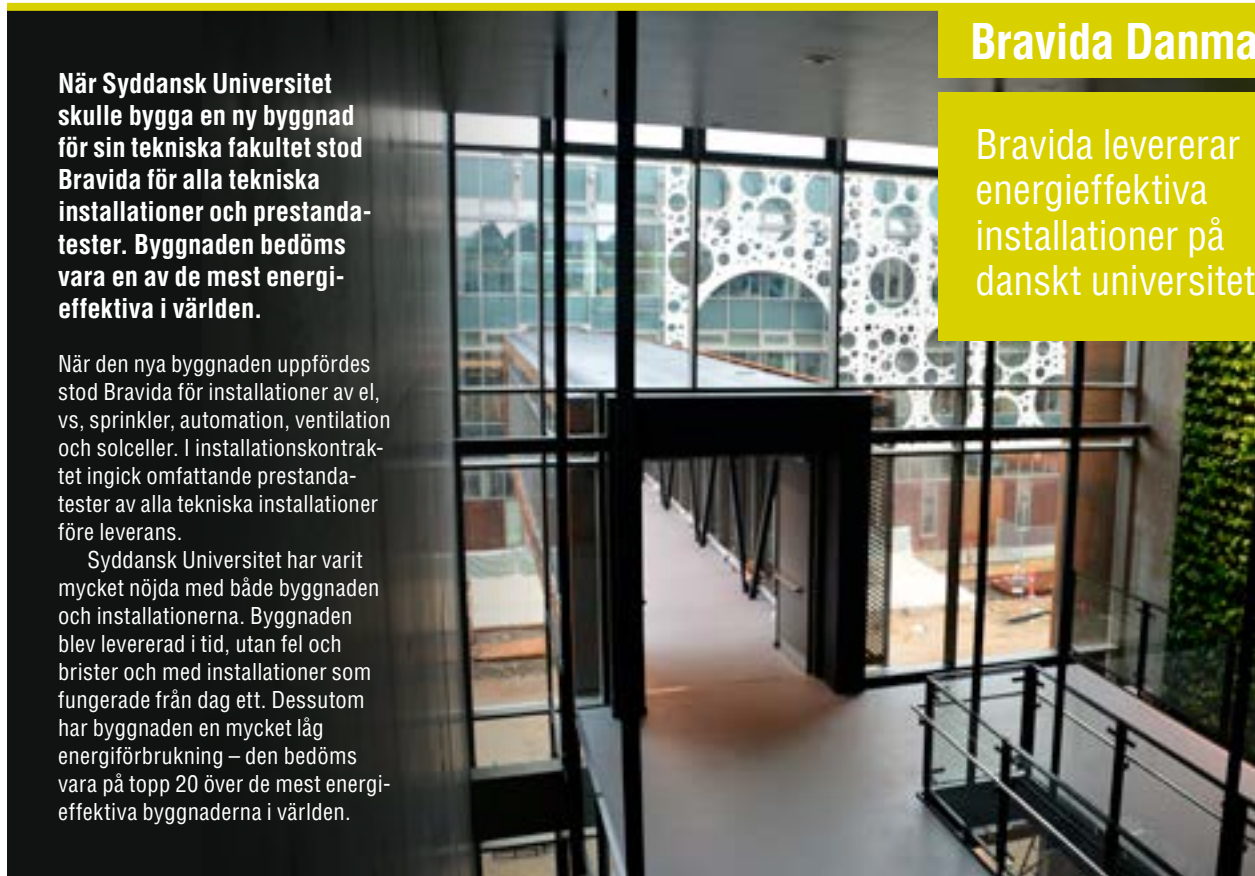
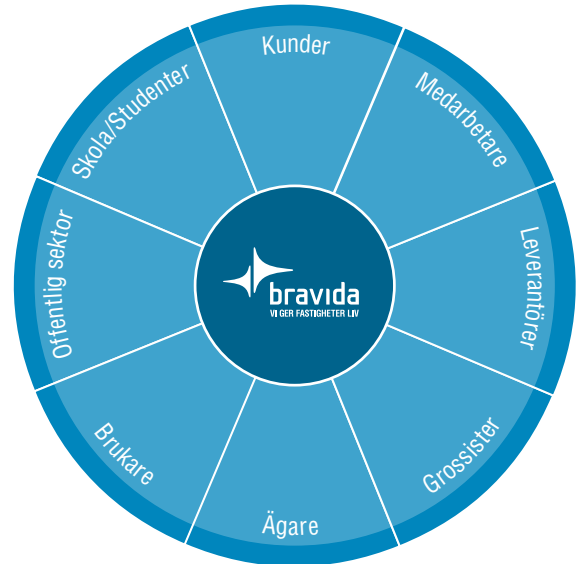
De övergripande strategierna för Bravidas hållbarhetsarbete fastställs av koncernledningen.

Det yttersta ansvaret för hållbarhetsfrågorna ligger hos verkställande direktören. Hållbarhetsarbetet leds av chefen för verksamhetsutveckling. Styrning och uppföljning sker genom den etablerade ledningsprocessen i Bravida. Hållbarhet redovisas också som en integrerad del av årsredovisningen.

Bravidas verksamhet och våra strategier för framtida utveckling styrs av koncernens uppförandekod, policies* och våra värderingar: affärsmässighet, enkelhet, kompetens och stil. Uppförandekoden är i linje med UN Global Compact.

*Bland annat policies för miljö, arbetsmiljö och kvalitet

Bravidas intressenter

Bravida Danmark

Bravida levererar energieffektiva installationer på danskt universitet

När Syddansk Universitet skulle bygga en ny byggnad för sin tekniska fakultet stod Bravida för alla tekniska installationer och prestanda-tester. Byggnaden bedöms vara en av de mest energieffektiva i världen.

När den nya byggnaden uppfördes stod Bravida för installationer av el, vs, sprinkler, automation, ventilation och solceller. I installationskontraktet ingick omfattande prestanda-tester av alla tekniska installationer före leverans.

Syddansk Universitet har varit mycket nöjda med både byggnaden och installationerna. Byggnaden blev levererad i tid, utan fel och brister och med installationer som fungerade från dag ett. Dessutom har byggnaden en mycket låg energiförbrukning – den bedöms vara på topp 20 över de mest energieffektiva byggnaderna i världen.

Medarbetare

Bravida är en stor arbetsgivare – störst inom el, vs och ventilation i Norden. Vårt mål är att vara den mest attraktiva arbetsgivaren i branschen.

På Bravida är vi drygt 10 000 personer som jobbar tillsammans. Vi är montörer, servicetekniker, projektledare, serviceledare, kalkylatorer, chefer, affärsutvecklare, ekonomer – som alla är proffs inom sina områden.

Installations- och servicebranschen är en framtidsbransch som ständigt utvecklas. De installationer som efterfrågas idag blir alltmer komplexa och kräver tydlig samordning mellan olika discipliner som el, vs och ventilation. Det höjer kraven på vårt kunnande och på vår skicklighet att driva projekt på ett effektivt sätt. Stor konkurrens om arbetskraften ställer höga krav på vårt arbetsgivarerbjudande och vårt arbete för att behålla, utveckla och attrahera den bästa kompetensen.

REKRYTERING OCH PLANERING INFÖR FRAMTIDEN

Rekrytering är en nyckelfråga för Bravidas tillväxt framåt. Behovet av duktiga ingenjörer, tekniker och montörer ökar. Vi satsar därför på rekrytering av den bästa kompetensen i branschen. Rekrytering och planering sker lokalt på våra avdelningar, men koncernen stödjer med central kompetens och verktyg i rekryteringsarbetet för att öka effektiviteten och långsiktigheten i planeringen. Dessutom har vi ett traineeprogram, BraIngenjörsprogrammet, där unga talanger under ett år får lära sig om Bravidas arbetsätt och samtidigt utvecklas inom ledarskap och affärsmannaskap.

Med stor närvaro på tekniska högskolor, yrkesskolor och i andra forum ökar vi synlighet och intresse för branschen och Bravida som arbetsgivare. Bravidas lokala avdelningar arbetar löpande med lärlingar inom alla teknikområden. Ett antal olika samarbeten med gymnasieskolor stärker våra lärlingsprogram.

Bravidamedarbetare kan välja mellan flera karriärvägar, både som specialist, projekt- eller serviceledare och som chef. Vi internrekryterar gärna till ledande positioner, vilket skapar såväl möjligheter och trygghet som kontinuitet i organisationen. Med verksamhet på 150 orter i Norden finns det också möjlighet för medarbetare att få erfarenhet från projekt på olika orter.

ANSVARSTAGANDE LEDARSKAP STÄRKER ORGANISATIONEN

I Bravidas decentraliserade organisation har våra lokala chefer eget resultatansvar. De spelar en viktig roll i utvecklingen av våra medarbetare och den egna verksamheten. Sedan 2007 har majoriteten av Bravidas chefer genomgått vårt koncernövergripande ledarskapsprogram. Samtidigt främjar vi erfarenhetsutbyte och kontakt mellan våra chefer för att stärka vår gemensamma kompetens och kultur.

BRAVIDASKOLAN UTVECKLAR VÅRA MEDARBETARE

För att Bravida ska ligga i framkant i branschen både med våra arbetssätt och med våra tekniska lösningar, spelar Bravidaskolan en avgörande roll. Här finns ett stort och attraktivt kursutbud för alla medarbetare och yrkesgrupper. Våra egna utbildningar utgör en stor del av programmet, till exempel inom ledarskap, affärsmannaskap samt säkerhet och hälsa. Men vi använder oss också av externa utbildningar, främst för olika typer av certifiering av montörer och tekniker.

► FÖRBÄTTRINGAR 2016

Bravidas arbetsgivarerbjudande stärks

Bravida klättrar på listan över Sveriges bästa arbetsgivare när de egna medarbetarna tycker till om sitt företag.

Utbildning etik, jämställdhet och mångfald

Alla chefer har utbildats i vår uppförandekod. Därefter har våra avdelningar haft genomgångar och diskussioner om hur vi ska agera i olika frågor kring etik, våra värderingar, jämställdhet och mångfald.

Bravidaskolan stärks

Bravida Danmark startar Bravidaskola och ökar utbudet av egna utbildningar.

Ledarenkät ger svar

Bravidas ledare har utvärderat hur vi arbetar med ledarskap. Undersökningen är en viktig del i arbetet med att utveckla vårt ledarskap framåt.

► UPPFÖLJNING

67 Motiverad Medarbetarindex 67 (66).
Mål: > 75, skala 0-100

100 % av Bravidas chefer har utbildats i uppförandekoden

#12 Bravida kom på plats 12 (15) bland Sveriges bästa arbetsgivare (Universum)

24 BraIngenjörer diplomerades från vårt traineeprogram

1 044 lärlingar jobbade inom Bravida under året

EN KULTUR DÄR ALLA BIDRAR

Grundläggande i Bravidas kultur är viljan att utvecklas och att lära av varandra – vi gör det vi sagt, vi följer upp och förbättras ständigt. Vi kallar det Bravida Way. Vi strävar efter att skapa en kultur där alla medarbetare bidrar till att vi ständigt förbättras. Tillsammans med Bravidas uppförandekod lägger det grunden till hur vi beter oss och hur vi vill utvecklas framåt. Koden innehåller våra värderingar och vår syn på frågor som affäretik, mänskliga rättigheter och arbetsmiljö, kunder och kvalitetsfrågor samt miljö. Den är en viktig del av vårt ledarskapsprogram och introduktionen till nya medarbetare. Vi arbetar

löpande med insatser för att förstärka organisationens medvetenhet kring uppförandekoden.

JÄMSTÄLLDHET OCH MÅNGFALD

Jämställdhet och mångfald är viktiga frågor för Bravida. Medarbetare med olika bakgrund och erfarenheter bidrar med kompetens som utvecklar både medarbetare som verksamheten i stort. För att öka andelen kvinnor i branschen samarbetar vi med arbetsgivarorganisationer och yrkesnämnder. Inom koncernen finns en plan för lika rättigheter och möjligheter med åtgärder och mål för att öka jämställdhet och mångfald.

ANTAL MEDARBETARE, MEDELTAL

	2015	2016
Totalt i koncernen	9 359	9 730
Varav kvinnor	600	627
Sverige	5 160	5 392
Norge	2 359	2 349
Danmark	1 446	1 602
Finland	387	380
Slovakien*	7	7

*Bravida Säkerhet utvecklar mjuk- och hårdvara för det egenutvecklade säkerhetsplattformen Bravida Integra.

ÅLDERSSTRUKTUR, %

	2015	2016
Över 60 år	7,5	7,2
51–60 år	19,7	19,6
41–50 år	22,7	22,4
31–40 år	20,5	20,5
21–30 år	25,3	25,3
Under 20 år	4,3	5,0

**MOTIVERAD
MEDARBETAR-
INDEX****67**

Bravidas ambitiösa mål är 75.

Arbetsmiljö, säkerhet och hälsa

På Bravida har vi en nollvision för arbetsskador till följd av psykisk och fysisk ohälsa. Vi vill att varje medarbetare ska komma välmående och frisk både till och från varje arbetsdag. Därför arbetar vi systematiskt med hälsa och säkerhet.

Bravida verkar i en bransch med stora utmaningar inom säkerhet och hälsa. Samtidigt vet vi att en god arbetsmiljö gynnar produktivitet, kvalitet och välmående samt bidrar positivt till vårt resultat. Därför har vi resurser och system för hälsofrämjande och skadeförebyggande arbete, och vi arbetar ständigt för att förbättra våra insatser, bland annat genom att planera arbetet så att vi kan skapa trygghet, ordning och reda. Alla som arbetar på Bravida har ett gemensamt ansvar att bidra till en säker och trivsamt arbetsmiljö.

SJUKTAL OCH ARBETSSKADEFREKVENNS

Under flera år har Bravida framgångsrikt sänkt såväl sjuktal som arbetsskadefrekvens, men 2015 bröts den goda trenden. Under 2016 ökade vi därför våra långsiktiga insatser för att förbättra våra medarbetares hälsa, men dessa har ännu inte fått önskad effekt och våra sjuktal och arbetsskador ligger kvar i nivå med föregående år.

Vi ser dock flera ljuspunkter i vårt arbete med arbetsmiljö och säkerhet. För att minska antalet arbetsskador är det viktigt att först synliggöra risker och möjligheter. 2016 infördes därför det koncerngemensamma händelse- och riskhanteringssystemet BIA där våra medarbetare enkelt rapporterar händelser och förebyggande aktiviteter i en mobilapplikation. Under 2016 ökade händelserapporteringen betydligt i hela Bravida. I Norge och Danmark sjunker olycksfallsfrekvensen redan.

För att reducera sjukfrånvaron arbetar våra divisioner löpande med uppföljningssamtal med sjuka medarbetare för att skapa bättre förutsättning för tillfrisknande och hälsa på jobbet.

PLANERADE INSATSER FRAMÅT

Under 2017 planeras ytterligare insatser.

- En "säkerhetsvecka på Bravida" som kommer att engagera alla medarbetare i koncernen.
- Bravida blir aktiv medlem i organisationen Samverkan för noll olyckor i byggbranschen, ett nytt initiativ som vill skapa förutsättningar för att ingen ska skadas på byggarbetsplatser. Initiativet omfattar hela den svenska byggbranschen.
- 2017 förstärks sjukvårdsförsäkringen för alla Bravida-medarbetare i Sverige genom bättre möjligheter till exempelvis rehabiliteringshjälp, psykologbesök och ersättning för läkemedelskostnader.

Bravida Norge

Bravida i Trondheim prisas för sitt arbetsmiljöarbete

ABB är en stor och viktig kund för Bravida Norge. De har alltid varit tydliga kring vilka krav de har på sina leverantörer gällande arbetsmiljö.

Därför blev Bravidas avdelning Energi & Industri i Trondheim extra stolta när de mottog priset "Årets HMS-kontraktør 2016" (Årets kvalitets-, miljö- och arbetsmiljöleverantör) av ABB:s division Power Grids i Norge.

Bravida Energi & Industri i Trondheim fick priset för arbetet i projektet "Statnett Spenningsoppgradering Midt-Norge", där man byggde sex nya ställverk från mitten av landet ända upp till Nordnorge.

Motiveringen löd:

- Årets HMS-kontraktør har bidragit till ett ökat fokus på arbetsmiljöfrågor på de anläggningar där de arbetar för ABB.
- De har implementerat nya rutiner och rapporterat nästan 100 incidenter och förbättringsförslag via sin databas.
- De har varit en partner att lita på och de har varit aktiva i utvecklingen av arbetsmiljöarbetet.

► FÖRBÄTTRINGAR 2016

Gemensamt incidenthanteringssystem infördes

Alla Bravidamedarbetare kan rapportera olyckor, tillbud och förbättringsförslag. Sverige, Norge och Danmark har nu ett gemensamt system. I ett nästa steg kommer Finland med.

Lokala initiativ med fokus på säkerhet

I våra divisioner pågår löpande olika initiativ för att underhålla ett starkt säkerhetstänk. I Danmark genomfördes till exempel kampanjen "När är det farligt?". I Finland genomfördes en säkerhetsvecka. Finland har även infört gemensam företagshälsovård.

Omtankesamtal, God bättring och Kram

I Sverige, Norge och Danmark har olika initiativ tagits till att ge stöd och kontakta sjuka medarbetare tidigt för att skapa förutsättningar för tillfrisknande och bättre hälsa på jobbet.

Förbättrad sjukvårdsförsäkring

Inför 2017 förstärktes den sjukvårdsförsäkring som alla medarbetare i Sverige har tillgång till med möjlighet till psykologbesök och ersättning för läkemedelskostnader.

► UPPFÖLJNING

ARBETSSKADE-FREKVENS*

	2015	2016
Sverige	7,6	9,5
Norge	9,6	7,6
Danmark	26,2	17,6
Finland	43,5	41,3
Koncern	11,0	11,0

*Arbetskadorna som leder till minst en dags sjukfrånvaro per miljon arbetstimmar

SJUKFRÅNVARO* %

	2015	2016
Sverige	5,1	5,1
Norge	6,4	6,5
Danmark	4,1	4,1
Finland	5,5	6,7
Koncern	5,3	5,4

*Sjukfrånvaro i timmar i relation till planerade arbetstimmar

Arbetsätt

Med effektiva arbetsätt och verktyg vill Bravida bidra till ett hållbart byggande. Vi arbetar alltid efter en strukturerad process när vi genomför våra projekt och uppdrag. På så sätt skapar vi kundnytta, lönsamhet och förutsättningar för att etablera en god arbetsmiljö.

ORDNING OCH REDA GER RESURSEFFEKTIV VERKSAMHET

Inom Bravida strävar vi alltid efter ordning och reda i våra projekt och uppdrag. Vi arbetar ständigt för att förenkla och effektivisera vårt arbete. Med tydlig planering och strukturerade arbetsprocesser skapar vi en hög och jämn kvalitet i våra leveranser. Ordning och reda ger en effektiv resursanvändning för kunden, samhället och oss själva. Dessutom leder det till en god arbetsmiljö där våra medarbetare trivs och kan göra ett bra jobb.

GEMENSAMMA SYSTEM LÄGGER GRUNDEN FÖR HÅLLBARA ARBETSSÄTT

Inom koncernen arbetar alla avdelningar med gemensamma verksamhetssystem. Bravidas ledningssystem, BravidaBas, som är ISO 9001/14001-certifierat, lägger grunden för hållbara arbetsätt. Systemet säkerställer att aspekter som kvalitet, miljö

och arbetsmiljö integreras i våra kundprojekt och uppdrag, samt i styrningen på alla nivåer i företaget.

Koncernen har även gemensamma system för ekonomi, HR, inköp och administration. Tillsammans ger systemen våra avdelningar ett stort stöd i det operativa arbetet. Dessutom underlättar de samarbetet mellan olika delar och avdelningar i Bravida.

VI UTVECKLAR VÅRA ARBETSSÄTT

Mellan åren 2012–2015 genomfördes ett omfattande produktivhetsprogram i hela koncernen för att vidareutveckla våra gemensamma arbetsätt och verktyg i syfte att skapa bättre och mer effektiva kundprojekt och uppdrag. Genom att lära oss av hur våra bästa avdelningar arbetar kunde vi förbättra vårt gemensamma arbetsätt. Huvuddelen av Bravidas avdelningar har genomgått ett omfattande utbildningsprogram för att ta till sig och börja använda de förbättrade arbetsätten.

Under 2016–2017 fortsätter arbetet med att realisera den fulla potentialen av programmet i alla avdelningar. Samtidigt utvecklar vi vår inköpsplattform ytterligare och utbildar våra medarbetare, vilket bland annat har lett till färre hämtordrar i Sverige och förbättrad avtalsefterlevnad.

Vi genomför även insatser för att förstärka Bravidas serviceverksamhet. Detta har gett effekt på antal serviceavtal och gett möjligheter till nyanställningar. Att övergå från "akut/ring" service till planerad service ger fördelar som lägre driftkostnader, miljöbesparingar och färre avbrott.

► FÖRBÄTTRINGAR 2016

Två nya inköps- och serviceutbildningar i Bravidaskolan

Utbildningarna syftar till att stärka våra medarbetares kunskap i våra gemensamma arbetsätt.

Förenklad rapportering av förbättringsförslag

En modul i det nya incidentrapporteringssystemet förbättrar rapportering och uppföljning. Samtliga medarbetare når systemet via en app i sina mobiltelefoner.

Förbättrat portabelt IT-stöd

Ett flertal förbättringar har genomförts för att effektivisera serviceprocessen för både servicetekniker i fält och på kontoret.

► UPPFÖLJNING

86 %

av avdelningarna är certifierade enligt PP7, Bravidas grundläggande utbildningsprogram för våra gemensamma arbetsätt.

43 %

av serviceavdelningarna har genomgått utbildning i programmet för förbättrade arbetsätt inom service.

157

förbättringsförslag genererades spontant i våra interna ärendehanteringssystem under året.

Inköp och leverantörer

Inköp av material, komponenter och tjänster utgör en viktig del av vårt kunderbjudande. Därför arbetar Bravida för att stödja våra lokala avdelningars inköpsarbete och utveckla samarbetet med leverantörer, grossister och underentreprenörer.

Inköp i installations- och servicebranschen har hög komplexitet. Det finns ett stort utbud av material och komponenter från olika leverantörer, som ska väljas ut i varje enskilt projekt och uppdrag. Under 2016 uppgick Bravidas samlade inköp till cirka 8 miljarder SEK.

STARK GEMENSAM INKÖPSPLATTFORM

Avdelningarnas inköpskompetens och -skicklighet är avgörande för att kunden ska få en bra slutprodukt och för lönsamheten i våra projekt och uppdrag. Varje avdelning är ansvarig för att planera och genomföra sina inköp. Till sitt stöd har de Bravidas inköpssamordnare och vår gemensamma inköpsplattform, Bravis. Där samordnas koncernens inköp och vi kan på så vis skapa större inköpsordrar, prisfördelar och effektiviseringsfördelar. Inköpsplattformen skapar transparens och underlättar val, hållbarhetsbedömning och kvalitetssäkring av leveran-

törer, tjänster och produkter. Bravida har även tagit fram ett standardiserat urval av produkter – Bravidasortimentet – som används av alla våra avdelningar. Det utgör en viktig del av våra inköp och vårt erbjudande till kunder.

VÅR UPPFÖRANDEKOD GÄLLER ALLA LEVERANTÖRER

Vi ställer samma krav på våra affärspartners som på oss själva vad gäller frågor som säkerhet, miljöpåverkan, mänskliga rättigheter, kvalitet och affärsetik. Våra betydande leverantörer och underleverantörer har förbundit sig att följa vår uppförandekod.

SAMARBETE MED UTVALDA LEVERANTÖRER

Bravidas partnerskap med utvalda leverantörer skapar förutsättningar att driva utveckling och hitta bättre lösningar. Vår målsättning är att genom fördjupat samarbete bättre kunna styra våra inköp och skapa bättre arbetsprocesser som ger effektivare inköp, färre transporter och sänkta CO₂-utsläpp.

INTEGRATION AV FÖRVÄRVADE BOLAG

Då Bravida förvärvar nya bolag får de tillgång till Bravidas inköpsplattform med bland annat avtal, system och sortiment. På så sätt kan det förvärvade bolagets inköpskostnader sänkas med bibehållen eller höjd kvalitet.

► FÖRBÄTTRINGAR 2016

Samordnade inköp

Under året har Bravida förstärkt sin inköpsorganisation med inköpssamordnare som stödjer avdelningarnas lokala inköpsarbete. Det leder till sänkta kostnader och färre leverantörer.

Import

Vi blir bättre på att genomföra kvalitetssäkrade internationella inköp för att stärka vår konkurrenskraft och vårt kunderbjudande. Sedan 2016 har vi resurser för samordning av direktimport.

Förbättrade inköp

Vårt program för förbättrade inköp, "Bäst inköp", har under 2016 fått större genomslag. Det har lett till ett bättre arbetssätt där projekten kan dra mer nytta av Bravidas storlek och inköpskraft.

► UPPFÖLJNING

85 % av avdelningarna är färdigutbildade i Bäst inköp.

34 % av de betydande leverantörerna har hittills gjort en självvärdering från hållbarhetssynpunkt i det verktyg för leverantörsutvärdering som infördes under 2016.

57 % av sålda produkter ingår i vårt eget rekommenderade sortiment, Bravidasortimentet.

-2 % minskning av antal hämtordrar (besök hos grossist).

Energi- och resursanvändning

Varje dag installerar och servar Bravidas medarbetare ny och energibesparande teknik i fastigheter och anläggningar. Vår målsättning är att vara branschledande inom energi och miljö. Det ställer höga krav på såväl vårt erbjudande som på hur vi arbetar med vår egen miljöbelastning.

ÖKAD MEDVETENHET OM VÅRA MÖJLIGHETER ATT PÅVERKA

Vi arbetar för att öka medarbetares och kunders medvetenhet om hur man kan skapa energi- och resurseffektiva lösningar. Den största potentialen finns på servicesidan. På Bravida har vi stora möjligheter att optimera våra kunders fastigheter och anläggningar ur ett energiförbrukningsperspektiv.

Genom utbildning stärker vi engagemanget och förmågan hos våra serviceledare och montörer. Målsättningen är att de proaktivt ska kunna identifiera, föreslå och genomföra förbättringsåtgärder hos våra kunder. Viktiga områden är till exempel energikartläggning, energieffektiva pumpar och ventilation samt effektivisering av belysning genom exempelvis ökad användning av LED-lampor.

ÅTGÄRDER FÖR ATT MINSKA MILJÖBELASTNINGEN I VÅRA INSTALLATIONER

I bygg- och installationsbranschen finns flera system för att minska energi- och miljöbelastningen från de produkter vi

installerar, till exempel BASTA, Sunda Hus och Byggarube-dömningar. Det finns också flera certifieringssystem för byggnader som ställer krav: till exempel Breeam, Leed, Svanen, Miljöbyggnad och EU Green Building. Att använda bedömda material är viktigt för energi- och miljöprestanda. Genom att tydliggöra bästa prestanda vill vi öka andelen sådana produkter som används under 2017.

VÅR EGEN MILJÖPÅVERKAN

Bravidas mest betydande interna miljöaspekter utgörs av områdena resor, transporter och avfall. Vårt viktigaste mål är att minska drivmedelrelaterade utsläpp av CO₂ per kilometer med minst tre procent årligen. I koncernen finns totalt över 5 800 leasade fordon. Det totala koldioxidutsläppet* från interna transporter i Sverige, Norge och Danmark var 18 589 ton och genomsnittligt utsläpp per fordon 181 g CO₂/km. Under 2016 minskade de totala koldioxidutsläppen från Bravidas bilpark i Sverige med 6,5 %, från 187 g CO₂/km till 175 g CO₂/km.

Bravidas verksamhet bedrivs i enlighet med lagar och bestämmelser utifrån ledningssystem och gemensamma arbetssätt som minskar riskerna för föroreningar eller andra olägenheter för människors hälsa eller miljön. Bravidas verksamhet omfattas inte av anmälnings- eller tillståndskrav för miljöfarlig verksamhet.

► FÖRBÄTTRINGAR 2016

Elbilar

Under året har ett pilotförsök med eldrivna servicebilar startats i Sverige. Även i Norge finns elbilar i drift i verksamheten.

Projekt med förstärkt energi- och miljöprofil

ökar i antal, men har visat sig svåra att mäta. Ett 80-tal projekt har inrapporterats, men fler projekt genomförs än vi rapporterar. Medvetenheten om möjligheterna ökar bland kunder och medarbetare.

”Payback”-kalkyler ökar viljan att arbeta energieffektivt

Nya verktyg lanserades i Norge och Danmark för att göra det enkelt för kunderna att beräkna återbetalningstider för energiförbättringsåtgärder.

Samarbete med KTH i två forskningsprojekt

- Optimering av värmeåtervinning ur utgående frånluft och spillvatten i flerbostadshus.
- Framtidsanpassning av radiatorer.

► UPPFÖLJNING

-6,5 %

minskning av CO₂-utsläpp/km* från Bravidas bilpark i Sverige

18 589

ton – totalt koldioxidutsläpp från Bravidas interna transporter*

*Koldioxidutsläppen har beräknats enligt Greenhouse Gas Protocol Scope 1. De faktiska utsläppen är lägre än de redovisade då utsläppsfaktorer för drivmedel enligt Europeisk standard utan inblandning av biodrivmedel använts. I praktiken innehåller en stor andel av drivmedlet låg inblandning av bioetanol/biodiesel som ger ett lägre koldioxidtillskott. Bravida har valt denna redovisningsmetod för att enklare kunna se vår egen inverkan på koldioxidutsläppen över tid. Utsläppsberäkningar har gjorts för verksamheten i Danmark, Norge och Sverige. För Finland är system för insamling av data under uppbyggnad. Utsläpp per km för 2015 är omräknade med ovanstående utsläppsfaktorer för jämförelse.

Bravida Sverige

Strålande energi-
försörjning på
Bravida i Mölndal

132 solpaneler står numera för energiförsörjningen av Bravidas regionkontor i Mölndal.

Bravida Mölndals satsning på solet ger cirka 35 000 kWh per år, vilket betyder att filialchefen inom energiutveckling Johan Friberg och hans medarbetare kan spara in närmare 40 000 kronor årligen samtidigt som de värnar om miljön.

– Jag introducerade idén om solpaneler på taket och vår fastighetsägare gick med på att göra investeringen om vi förlängde vårt hyreskontrakt. Man kan säga att det blev en win-win-situation, säger Johan Friberg.

– När man gör beräkningar för hur mycket elpanelerna kan producera så räknar man in den geografiska platsen, så ett regnigt Göteborg var med i kalkylen. Första veckan var det riktigt grått och trist, men vi producerade trots det en hel del kilowattimmar.

Elen som genereras används dessutom för att ladda Bravidas eldrivna servicebilar.

Samhällsutveckling

Som den ledande leverantören inom installation och service, vill Bravida bidra till att utveckla dagens och morgondagens samhälle.

Bravidas målsättning är att skapa långsiktigt god avkastning för aktieägarna genom att bedriva vår verksamhet på ett lönsamt, ansvarsfullt och transparent sätt. Vi vill samtidigt erbjuda stadigvarande arbetsplatser till våra anställda, utveckla vår verksamhet och bidra till samhället överlag.

MERVÄRDE FÖR VÅRA OLIKA INTRESSENTER

Samhälle

Bravida stödjer samhällets utveckling genom att betala skatter och andra offentliga avgifter samtidigt som våra medarbetare betalar inkomstskatter. Bravida har en transferpolicy som tydligt beskriver reglerna för finansiella överföringar mellan koncernens bolag. Vi följer den lokala skattelagstiftningen i alla våra verksamhetsländer och betalar skatt i relation till intjäning i respektive land.

Medarbetare

Bravida sysselsätter cirka 10 000 personer i fyra länder. Med verksamhet på 150 orter i hela Norden är vi en betydande lokal arbetsgivare. Vi utvecklar medarbetarnas kompetens och erbjuder olika karriärmöjligheter samtidigt som vi investerar i arbets säkerhet och välbefinnande.

Våra leverantörer och samarbetspartners

Vi köper material, produkter och tjänster från stora och små partners. Våra avdelningar är betydande lokala serviceköpare som skapar arbetstillfällen och öppnar upp nya affärsmöjligheter i de orter där de verkar. Vi söker långsiktiga samarbets-

EKONOMISKT BIDRAG TILL VÅRA INTRESSENTER

Samhälle

~ 1 mdr SEK

(sociala avgifter och betald bolagsskatt)

Medarbetare

~ 5 mdr SEK

(lön, ersättningar och pension)

Leverantörer

~ 8 mdr SEK

Ägare

0,25 mdr SEK

(föreslagen utdelning)

avtal som ger våra leverantörer och partners möjlighet att utveckla sin verksamhet på lång sikt.

Aktieägare och gäldenärer

Bravida lämnar utdelning till sina aktieägare. Vi strävar efter att öka aktieägarvärdet genom att bedriva en långsiktigt lönsam verksamhet. Vi säkrar vår position som en pålitlig gäldenär genom att uppfylla våra betalningsförpliktelser.

Adnan Ploskic, verksamhetsutvecklare på Bravida och teknisk doktor på KTH

BRAVIDA UTVECKLAR ENERGISMARTA LÖSNINGAR TILLSAMMANS MED KTH

Vi vill bidra till effektiv användning av energi i samhället. Därför har vi startat två forskningsprojekt i samarbete med Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm. Ett av projekten undersöker hur man kan optimera värmeåtervinning ur utgående frånluft och spillvatten i flerbostadshus. Det andra ser på hur man kan anpassa konventionella vattenradiatorer till nya driftförhållanden och till mer energisnåla byggnader.

VI ARBETAR FÖR ATT ÖKA UNGDOMARS INTRESSE FÖR BRANSCHEN

Det blir allt färre sökande på yrkes- och högskoleutbildningar inom installation och service. För att öka ungdomars intresse för branschen är vi ofta ute på skolor för att träffa studenter och lärare. Vi håller också en kurs i installationsteknik på Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm.

BRAVIDA HAR ÖVER 1000 LÄRLINGAR

Tekniska installationer blir en allt viktigare del av fastigheter, anläggningar och samhället i stort. Men vem ska göra jobbet i framtiden? Bravida tar varje år emot en mängd lärlingar som lär sig jobbet av erfarna yrkesmästare. Under 2016 arbetade 1 044 lärlingar hos Bravida runtom i Norden.

BRAVIDA SAMARBETAR MED WATERAID

Tillgång till rent vatten och fungerande toaletter är grundläggande för alla samhällens utveckling. Bravida är samarbetspartner till organisationen WaterAid, som arbetar i världens fattigaste samhällen för att alla människor ska få hållbar tillgång till vatten och sanitet.

Bild: Ernest Randriarimalala, WaterAid

GOTHIA CUP

Bravida är stolt sponsor till Gothia Cup, som är världens största internationella fotbollsturnering för ungdomar. Med tio vattenstationer runt om i Göteborg under Gothia Cup 2016 försåg Bravida alla deltagare med rent vatten.

TEKNIKLÖSNINGAR FÖR ETT LEVANDE SAMHÄLLE

Bravida arbetar med installation och service av de funktioner som ger fastigheter liv. De flesta av oss använder dem varje dag utan att ens tänka på det – hemma, på jobbet och i samhället.

● SJUKHUS

Sjukhus och andra vårdinrättningar är några av de mest installationstäta byggnader som finns. Samtidigt ställer de enormt höga krav på säkerhet och funktionalitet.

● HELHETSÖSLÖSNINGAR BOSTAD

Våra installationslösningar för bostadshus omfattar inte bara basfunktionerna inom el, vs och ventilation, utan även energiåtervinning, hissar, brand och säkerhetssystem samt tele- och datanätverk.

● SÄKERHETSSYSTEM

Vi tillhandahåller säkerhetsfunktioner såsom passerkontroll, kameraövervakning, inbrottslarm och brandlarm, även i form av integrerade totallösningar.

● BANSTRÖMSFÖRSÖRJNING

Dessa system omfattar bland annat kontaktledningar och omformarstationer där växelspanningen omvandlas till 15 000 volts likspänning för tågtrafik.

● BERGVÄRME

Utnyttjar grundvattnets ganska stabila temperatur på 6–8° för att producera rumsvärme och tappvarmvatten med hjälp av en värmepump. Bergvärme-hållets djup är 50–200 meter.

● BELYSNING

Vi installerar belysningslösningar bland annat på arenor, parkeringsplatser och i vägtunnlar. Projekten omfattar allt från elförsörjning till montering av armaturer.

● SIMHALL

Miljön i en simhall ställer stora krav på de tekniska lösningarna. Bravida har stor erfarenhet av installation och underhåll av simhallar runt om i Norden.

● HELHETSLÖSNINGAR KONTOR

El, vs och ventilation är kärnan i våra tekniklösningar för kontor. Förutom basinstallationerna kan exempelvis komfortkyla, luftrening, kommunikationsnätverk samt brand och säkerhetssystem ingå.

● INDUSTRI

Vi har stor vana att installera i industriella miljöer med pågående produktion. Bravida erbjuder kompletta installationslösningar, drift och energieffektivisering utan att påverka den parallella produktionsverksamheten.

● AUTOMATION

Omfattar både industri- och fastighetsautomation, det vill säga automatisk styrning av industriprocesser respektive styrning och reglering av fastigheters tekniska system. Optimal driftsäkerhet och energieffektivitet är målet.

● PROCESSKYLA

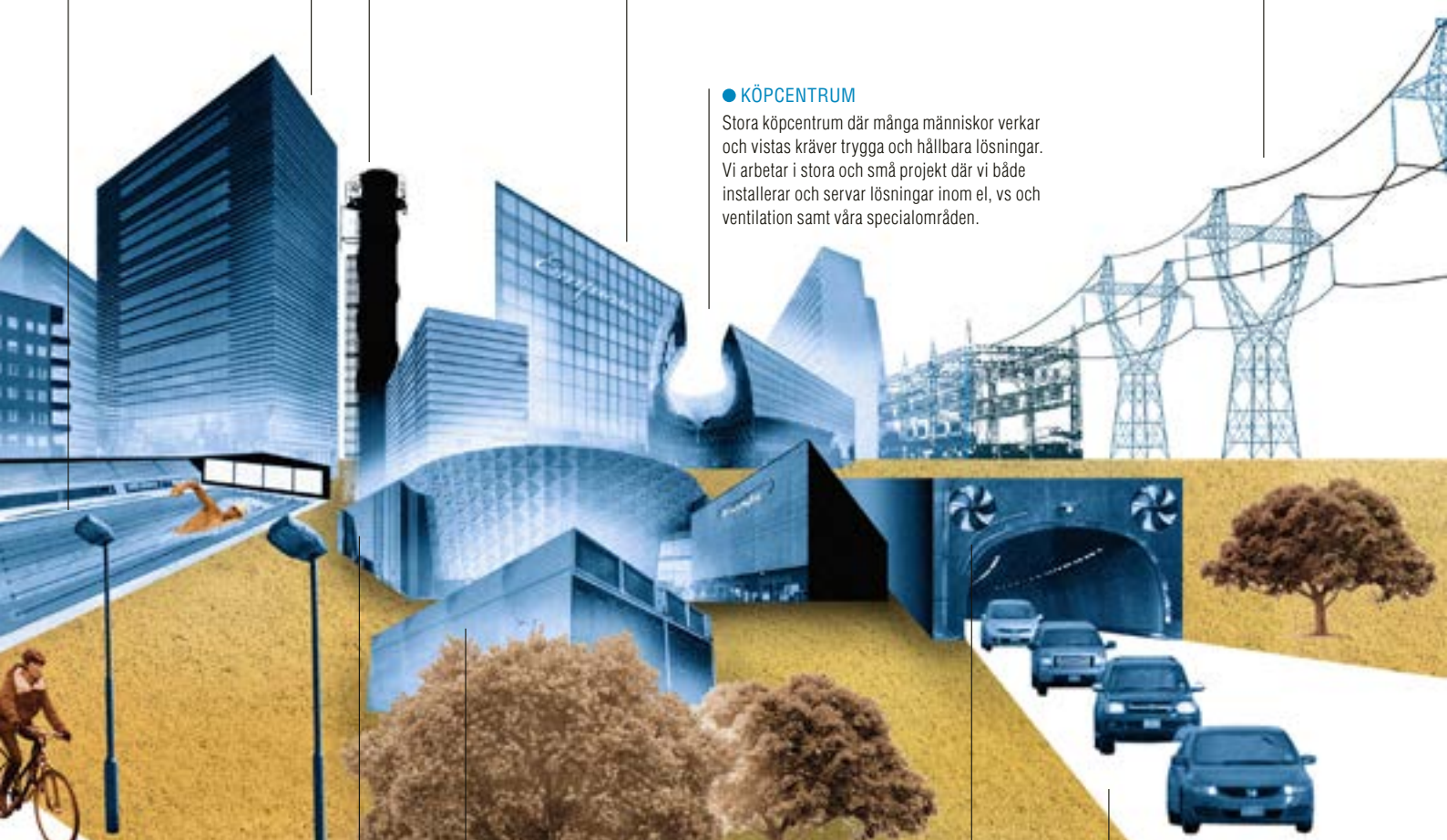
Våra lösningar för kyla kan bland annat användas i industriprocesser, för förvaring av livsmedel, temperaturreglering av datahallar och för konstfrusna isbanor.

● STÄLLVERK

Dirigerar elkraften på ett säkert sätt till olika regioner och brukare i samhället. Vid behov transformeras spänningen från högre till lägre nivåer.

● KÖPCENTRUM

Stora köpcentrum där många människor verkar och vistas kräver trygga och hållbara lösningar. Vi arbetar i stora och små projekt där vi både installerar och serverar lösningar inom el, vs och ventilation samt våra specialområden.

● ARENOR

Vi installerar och underhåller flera arenor. De stora byggnaderna ställer höga krav på installationerna, inte minst deras förmåga att kunna anpassas efter behov och hantera stora publikarrangemang.

● DATAHALL

Även om moderna data- och serverhallar är energieffektiva har de en stor energiförbrukning och utrustningen i anläggningarna alstrar mycket värme. För att skapa ett stabilt inomhusklimat krävs kontinuerlig kylning och den stora energiåtgången gör att effektiva installationslösningar får en central roll.

● VENTILATIONS-SYSTEM

I vägtunnlar är det viktigt att luftkvaliteten hålls på en stabil nivå vid normala trafikförhållanden, och att man i händelse av brand snabbt kan ventilerar ut giftiga rökgaser.

● INFRASTRUKTUR

Vi arbetar i flera stora infrastrukturprojekt som bidrar till samhällets utveckling och tillväxt – just nu bland annat i vägtunnlar, inom banteknik och tunnelbanesystem.

